

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МУЗИЧНА РИТМІКА

Спеціальність	025 Музичне мистецтво	
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	
Ступінь вищої освіти	Бакалавр	
Освітньо-професійна програма	Оркестрова майстерність Сольне інструментальне та вокальне виконавство Хорове та оперно-симфонічне диригування Музикознавство та композиція	
Курс	2	
Семестр	3	
Обсяг дисципліни (години / кредити ЄКТС)	120 годин / 4 кредити ЄКТС	
Статус дисципліни (обов'язкова / вибіркова)	Вибіркова	
Мова викладання	Українська	
Інформація про викладача	Прізвище, ім'я, ім'я по батькові	Каширцев Руслан Геннадійович
	Науковий ступінь, вчене/почесне звання	Доктор філософії
	Посада	Старший викладач кафедри теорії музики
	Профіль викладача, e-mail	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/theory-of-music/Kashirzev_TM_2022.pdf ruslan.kashyrtsev@gmail.com
Анотація	«Музична ритміка» покликана збагатити уявлення здобувачів щодо функціонування ритму в музиці. Програма дисципліни охоплює ключові аспекти музичного ритму (а також, метроритму) як багатогранного та багаторівневого явища, яке проявляє себе на рівнях мелодії, гармонії, фактури, музичного фразування, організації музичної форми тощо; приділено увагу взаємодії різних «іпостасей» ритму у процесах стильо-, жанро-, формотворення. Програма вибіркової навчальної дисципліни «Музична ритміка» складена відповідно до вимог освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і надає компетенції для набуття комплексу теоретичних і практичних знань для реалізації творчого, науково-дослідницького, виконавського потенціалу здобувачів.	
Мета дисципліни	Розширення діапазону слухових уявлень здобувачів; ознайомлення із різними системами ритмічної організації в музиці; удосконалення ритмічного мислення; здобування	

	навичок з розшифрування ускладнених ритмічних візерунків та їхнього коректного та / або адаптованого до умов сучасної музичної нотації запису; здобуття та / або удосконалення навичок із ритмічного імпровізування та генерування ритмічних візерунків у різних жанрово-стильових сферах.
По закінченні вивчення вибіркової дисципліни здобувач буде	знати: • загальні історичні аспекти розвитку ритміки та практичні можливості різних ритмічних систем в академічній музиці минулого та сучасності; • базові положення теорії композиційного ритму в музиці та його стиле-, жанро- та формотворчі властивості; • основи функціонування метроритму як засобу творення мелодії, гармонії, фактури, музичної форми в цілому; • особливості ритмічних систем різних напрямів музики минулого та сучасності; • аспекти композиторської роботи із ритмом відповідно до природи інструментального / вокального виконавства; • особливості інтерпретаційного потенціалу ритму у контексті різних напрямів музичного мистецтва. уміти: • використовувати вивчені ритмічні системи минулого та сучасності під час виконання, аналізу, написання музики; • застосовувати набуті слухові уявлення та оволодіти новими навичками сприйняття, аналізу та виконавського / композиторського / музикознавчого інтерпретування ритму у певному стильовому та жанровому контекстах; • задіювати засади теорії композиційного ритму та знання стиле- та жанротворчих властивостей ритмічних візерунків у виконавській / композиторській / музикознавчій діяльності; • варіювати ритмічні візерунки, генерувати та записувати ритми з огляду на певний жанрово-стильовий контекст; • аналізувати метроритмічні особливості у музичних творах, виявляти можливості ритміки як стиле-, жанро-, формотворчого начала у музиці.
Зміст навчальної дисципліни	<i>Тема 1.</i> Вступ: деякі аспекти історичного розвитку ритміки. Природа відчуття ритму. <i>Тема 2.</i> Композиційний ритм в музиці. <i>Тема 3.</i> Модальні ритмоформули в європейській музиці XIII століття. <i>Тема 4.</i> Аспекти ізоритмічної композиції. Ритмічна організація у мензуральній нотації. <i>Тема 5.</i> Ритмічна формула, метр і темп як смислові елементи музики – бароко, класицизм, романтизм. <i>Тема 6.</i> Нотація ударних інструментів. Аспекти використання ударних інструментів в ансамблевій / оркестровій музиці. Твори для ансамблів виключно з ударних інструментів, сучасний розвиток цього напрямку в музиці. <i>Тема 7.</i> Ритміка джазової та популярної музики різних напрямів. Ударна установка та ритм-група – стиле- та жанроутворення, функціонування в колективі. Метроритм як фактор утворення течій та субтечій джазової та популярної музики.

	<i>Тема 8.</i> Процеси поєднання ритмічних засобів у загальносвітовому музичному контексті. Ритміка як художньо-драматургічний засіб у музиці для кіно та комп'ютерних ігор. <i>Тема 9.</i> Ритміка електронних музичних композицій масової спрямованості – засади роботи з ритмічними візерунками. <i>Тема 10.</i> Особливості ритміки української музики народного, академічного та естрадно-джазового напрямів. <i>Тема 11.</i> Ритміка в системах академічної музики ХХ століття: розширена тональна та модальна техніка, додекафонія. <i>Тема 12.</i> Ритміка в системах академічної музики ХХ століття: серіалізм. <i>Тема 13.</i> Методи роботи з ритмом О. Мессіана та композиторів середини–другої половини ХХ століття. <i>Тема 14.</i> Ритміка структуралізму, алеаторики та пуантилізму.
Види занять	Практичні, самостійна робота
Методи навчання	Словесний метод (бесіда, пояснювання, дискусії); практичний метод (практичні заняття – аудиторні та індивідуальні); наочний метод (інтерактивна дошка, метод ілюстрацій, майстер-клас); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування); відео-метод у сполученні з новітніми цифровими технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні); історичний метод (проблематика розвитку музичного мислення у контексті ритму в музиці); порівняльний аналіз музичних прикладів і творів; самостійна робота (виконання завдань); індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.
Форми та методи оцінювання	Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до Положення про організацію та проведення поточного та семестрового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти. Поточний контроль (має 60 балів): виконання творчого завдання. Підсумковий семестровий контроль (має 40 балів): диференційований залік (комп'ютерне тестування) – 3 семестр. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни й отримання за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 20 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.
Особливості та політики дисципліни	Під час вивчення навчальної дисципліни викладач та здобувачі комунікують завдяки таким засобам, як: Moodle, групові чати та канали у месенджерах, листування через e-mail, сервіс Google-Диск тощо. На першому занятті проводиться організація цієї комунікації. Від студентів очікується регулярне відвідування усіх видів занять згідно з розкладом. Порядок повторного проходження контрольних заходів та ліквідації академічної заборгованості визначено Положенням про організацію та проведення поточного та семестрового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

	Необхідною вимогою під час навчання є дотримання академічної доброчесності (списування (в т.ч. і з використанням гаджетів) під час поточного та підсумкового контролю заборонено). В Університеті панують взаємоповага, шанобливість, чесність.
Рекомендовані джерела інформації	Фір С., & Завалко (2018). <i>Основи Орф-педагогіки</i>. Чернігів. Шип С. (1998). <i>Музична форма від звуку до стилю</i>. Заповіт. Apel, W. <i>Gregorian Chant</i>. (1990). <i>Bloomington & Indianapolis</i>. Indiana University Press. Bent, I., & Hughes, D., & Provine, R., & Rastall, R., & Kilmer, A., & Hiley, D., & Szendrei, J., & Payne, T., & Bent, M., & Chew, G. (2001). <i>Notation. The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Berlioz, H. (2000). <i>A Critical Study of Beethoven's Nine Symphonies</i>. University of Illinois Press. Caplin, W. (1998). <i>Classical Form: A Theory of Formal Functions for the Instrumental Music of Haydn, Mozart, and Beethoven</i>. New York, Oxford: Oxford University Press. Cook, N. (2007). <i>The Schenker Project: Culture, Race, and Music Theory in Fin-de-siècle Vienna</i>. Oxford University Press. Diouf, M., & Mamadou, I. (2010). <i>Rhythms of the Afro-Atlantic World: Rituals and Remembrances</i>. Ann Arbor: University of Michigan Press. Early Music Sources. (б. д.). <i>Early Music Sources – INTRODUCTION</i> [Відео] YouTube https://www.youtube.com/c/EarlyMusicSourcescom Edlund, L. (1964). <i>Modus Novus. Studies in reading atonal melodies</i>. Stockholm: Nordiska Musikforlaget. Fux, J. (1965). <i>The Study of Counterpoint: translated and edited by Alfred Mann</i>. New York–London: W.W. Norton & Company. Haines, J. (2004). <i>Eight Centuries of Troubadours and Trouveres: The Changing Identity of Medieval Music</i>. Cambridge University Press. Healey, G. (2016). <i>Messiaen's Musical Techniques: The Composer's View and Beyond</i>. Abingdon-on-Thames: Taylor & Francis. Kohoutek, C. (1984). <i>Tehnika Komponovanja U Muzici XX Veka</i>. Beograd. London, J. (2001). <i>Metre. The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. London, J. (2001). <i>Rhythm. The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Mehegan, J. (1984). <i>Tonal and Rhythmic Principles: Jazz improvisation I</i>. New York: Watson-Guptil Publications. Messiaen, O. (1956). <i>The Technique of My Musical Language</i>. Paris: Alphonse Leduc. Norris, Ch. (2001). <i>Structuralism, post-structuralism. The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Reckow, F., Roesner, E., Flotzinger, R., Smith, N. (2001). <i>Organum. The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York.

	Roesner, E. (2001). <i>Rhythmic Modes [modal rhythm]</i>. <i>The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Rosenthal, D. (1992). <i>Hard Bop: Jazz and Black Music 1955–1965</i>. New York, Oxford: Oxford University Press. Rye, H. (2001). <i>Rhythm and blues</i>. <i>The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Samson, J. (2013). <i>Music in the Balkans</i>. Leiden–Boston: Brill. Soroker, Ya. (1995). <i>Ukrainian Musical Elements in Classical Music</i>. Edmonton, Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press. Austin, Larry, & Kahn, Douglas. (Ed.) (2011). <i>Source: Music of The Avant-Garde, 1966–1973</i>. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press. Toop, D. (2001). <i>Environmental music [background music]</i>. <i>The new Grove dictionary of music and musicians</i>. New York. Webern, A. (1963). <i>The path to the new music</i>. Bryn Mawr. Pennsylvania: Theodore Presser Company. https://archive.org/details/antonwebernthepa007300mbp/page/n5/mode/2up Weinstein, D. (2009). <i>Heavy Metal. The Music and Its Culture</i>. Da Capo Press. Wilkinson, Philip, & RG Grant, & Black, Alexandra, & Kay, Anne, & Zacek, Ian. (2013). <i>Music: The Definitive Visual History</i>. London, New York, Munich, Dehli: Smithsonian Institution. Xenakis, Ia. (1992). <i>Formalized Music. Thought and Mathematics in Composition</i>. Hillsdale: Pendragon Press.

Силабус розроблено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Музична ритміка», затвердженої науково-методичною радою Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського 26 серпня 2024 року, протокол № 1.